

Njegova humaniteta zahteva pozitivno ljubezen do domovine in do naroda in odklanja sovraštvo do drugih narodov. Masaryk odklanja običajni patriotizem, ki pridiga sovraštvo proti vsemu tujemu in ne grdi samo drugih narodov, marveč tudi lastne rojake, če so drugačnih nazorov kot on. Dobro je spregledal vrsto onih patriotov, ki s pomočjo svojega patriotizma opravljajo svoje posle, in je odločno odklanjal vsak šovinizem, bodisi narodni, bodisi stanovski, verski ali politični. Neko religiozno čustvo do vzvišenega poslanstva naroda pri ostvarjanju občečlovečanskega ideala mu je branilo, da bi po nemarnem izgovarjal besede domovina in narod. Njegov praktični humanizem pa tudi ni imel ničesar skupnega s čustveno solzavostjo, nasprotno je zahteval ono z ljubeznijo prepojeno razumnost, ki jo Dante imenuje luce intellettuale piena d' amore. Njegovo aktivistično pojmovanje humanitete se kaže končno v odklanjanju pasivnega pacifizma. Kakor je revolucija opravičena in moralno dejanje, če je poslednje sredstvo za zaščito svobode in pravice, tako zahteva tudi ideja humanitete neprestano aktivnost in napor vseh sil od vsakega posameznika in od vseh progresivnih narodov, v poslednji stopnji pa opravičuje tudi obrambno vojno proti onim, ki bi ogražali postopno uresničevanje največjega demokratskega ideala.

V smislu teh idej, ki jih je propovedoval T. G. Masaryk, je bila ustanovljena država, ki je — zvesta veliki tradiciji svoje zgodovine in nauku svojega prvega predsednika — v prvih vrstah na braniku svobode in demokracije.

Novi čehoslovaški načrt kazenskega zakonika iz leta 1937.

Univ. prof. Aleksander Maklecov.

§ 1. Uvodne pripombe.

Pripravljalna dela za zenačenje in preosnovno materialnega kazenskega prava v Čehoslovaški republiki so stopila v nov štadij: čehoslovaško justično ministrstvo je objavilo novo redakcijo načrta kazenskega zakonika z obširno obrazložitvijo (odůvodnění, str. 161—428).

Novi načrt čl. kz. je izšel v tisku v začetku aprila l. 1937. Na to je bil predložen posameznim ministrstvom v morebitne pripombe in spreminjevalne predloge. Istočasno je bil razposlan poedinim strokovnjakom in strokovnim organizacijam republike. Jeseni l. 1937. bo sklicana posebna anketa in bodo določeni poročevalci za zakonodajne odbore in za plenum parlamenta.

Kot izhodišče pri izdelavi novega načrta je služil predhodni načrt kz. iz l. 1926. Glavni smoter, ki ga je zasledovala justična uprava, je bilo zenačenje materialnega kazenskega prava, vštveši novele in stranske zakone. Kakor je razvidno iz uradnih poročil, ministrstvo ni dajalo prednosti niti b. avstrijskemu kz. iz l. 1852., ki velja na ozemlju Češke in Moravsko-Šlezije, niti b. ogrskemu kz., ki velja na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji. Odločilen je bil edino kriterij smotrnosti in pravičnosti.¹

Posebnega zakona o prekrških, v razliko od predhodnega načrta iz l. 1926., ne bo. V občem delu nkz. iz l. 1937. so zapopadene vse splošne določbe o zločinstvih, prestopkih in prekrških, kolikor so le-ti sodno kaznivi. V posebnem delu so prekrški razvrščeni po poglavjih, kamor pač spadajo po svoji pravni naravi z ozirom na prizadete ali ogrožene pravne dobrine. Zakon o mladinskem sodstvu z dne 11. marca 1931., ki vsebuje tudi materialnopravne določbe o odgovornosti maloletnikov, ostane še nadalje v veljavi kot poseben zakon.

Prvotno je čl. vlada nameravala izdati najprej zakonik o sodnem kazenskem postopanju, čigar osnutek je bil objavljen že l. 1929. Sedaj pa smatra istočasno zenačenje in kodifikacijo celotne kazenske zakonodaje za primernejši. Razen kz. in kp. se pripravlja tudi zakon o izvrševanju kazni in očuvalnih odredb (Trestní vykonávací řád). Obsegal bo odredbe materialnega in formalnega prava, kolikor so v zvezi z izvrševanjem sankcij kazenskega prava. Istočasno s kz. dobita veljavo vojaški kz. in uvodni zakon h kz., kp. in zakonu o izv. kazni in očuvalnih odredb. Uvodni zakon bo vseboval prehodne odredbe. S tem zakonom se tudi določbe stranskih kazenskih zakonov, kolikor ostanejo še v naprej v veljavi, morajo prilagoditi osnovnim načelom bodočega kz. Celotno kodificirano kazensko pravo dobi obvezno moč istočasno in sicer dne 1. januarja drugega koledarskega

¹ „Rozhodovalo tu jediné, která úprava byla účelnější a spravedlivější.“ Gl. notico: Nova osnova čl. trestního zákona. „Právník.“ Praha. 1937. 76. ročník. Sešit 4. Str. 258.

leta, ki bo sledilo letu, v katerem bo nova kazenska zakonodaja promulgirana.

Tradicije jugoslovansko-čehoslovaškega prijateljstva, kakor tudi praktični interesi izboljšanja jugoslovanskega kazenskega prava, opravičujejo posebno zanimanje, s katerim zasledujejo naši kriminalisti poedine etape preosnove kazenskega prava na Čehoslovaškem.²

Čsl. nkz. iz 1937. predstavlja že tretjo redakcijo osnutka kz. Njegova predhodnika sta: osnutek občnega dela kz. iz l. 1921. (Zatímný návrh obecné části trestního zákona) in predhodni načrt iz l. 1926. (Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového).

Z ozirom na obseg se čsl. nkz. iz l. 1937. približuje našemu kz.: vsebuje namreč 426 paragrafov, od katerih jih odpade na obči del 114. Pri tem je treba imeti v vidu, da ima čsl. nkz. posebno poglavje o izjemah, ki veljajo za kazniva dejanja, storjena s tiskom (§§ 108—114). Čsl. nkz. normira nadalje v občem delu nekatera vprašanja, ki jih naš kz. izrečno ne urejuje (n. pr. vprašanje o *actiones liberae in causa* (§ 23, odst. 2), o odgovornosti *agent provocateur* (§ 35, odst. 3. in dr.) Določbe o očevalnih odredbah, ki imajo obči značaj so v čsl. nkz. mnogo bolj podrobne nego v našem kz. Na drugi strani čsl. nkz. nima odredb o odgovornosti maloletnikov, ki so predmet posebnega zakona. (Gl. gori.) Prav tako so v njem izpuščene splošne določbe o odobritvi, predlogu in zasebni tožbi, ki pridejo v bodoči enotni kp.

Z zakonodajno-tehničnega stališča se čsl. nkz. označuje z nekaterimi posebnostmi. Poleg tudi našemu kz. znanih zakonitih definicij nekaterih pojmov (§ 14 jugosl. kz., § 14 čsl. nkz.) uvaja čsl. nkz. tudi zakonito razlago moda-

² Primerj.: M. Dolenc: a) Čehoslovaški načrt k splošnemu delu kazenskega zakonika v primeri z našim. Sl. Pr. 1922; b) Priprave za novi k. z. v Čehoslovaški republiki. Sl. Pr. 1926; c) Primerjalni prikaz splošnih načel jugoslovanskega načrta in čehoslovaškega prednačrta za bodoči k. z. Pravni vestnik. 1927. — J. Silović: Prikaz najglavnijih pitanja općega dijela naše i čehoslovaške osnove kaznenog zakona. Mjesečnik. 1926—1927. Razprava Silovića je izšla tudi v češčini v prevodu dr. Th. Saturnika. Věstník čsl. společnosti pro právo trestní. 1927. — Gl. tudi: A. Maklecov: Idejnyja osnovy reformy ugolovnago prava v Česloslovakiji (ruski). Naučnyje trudy ruskago narodnago universiteta v Prage. T. II. Praha. 1929. — V čehoslovaški književnosti najdemo splošni pregled osnovnih načel prednačrta iz l. 1926 v spisih: Dr. A. Milota: Základní hlediska čsl. přípravných osnov trestního zákona. Věstník čsl. společnosti pro právo trestní. 1926, 1927, 1928. — Dr. V. Solnař: Osnova trestního zákona. Právník. Praha. 1926.

litet kaznivega dejanja (§ 19: Výklad některých způsobů spáchání činu) kot n. pr. pretnja, nasilje, zvijača, javna storitev dejanja, storitev dejanja obrtoma in pod. Nedvomno tehnično prednost čsl. nkz. tvorijo marginalne rubrike, ki so navedene ne samo pri poedinih poglavjih in oddelkih, temveč tudi pri posameznih paragrafih. Odstavki paragrafov so točno numerirani. Obrazložitev je podrobno in zelo skrbno izdelana.

§ 2. H karakteristiki občnega dela novega čsl. nkz.

V tem članku se hočemo omejiti na kratko karakteristiko in oceno le onih določb občnega dela čsl. nkz., ki predstavljajo bistveno novost v primeri s prejšnjima dvema načrtoma, ali so posebno važne in poučne za nas, ker dajejo pobudo za izpopolnitev naše kazenske zakonodaje in odstranitev eventualnih pomanjkljivosti.

Razvrstitev kaznivih dejanj.

Čsl. predhodni načrt iz l. 1926. je med drugim nameraval korenito reformirati tradicionalno delitev kaznivih dejanj. Čisto objektivni kriterij razvrstitve kaznivih dejanj, odvisne od vrste zagrožene kazni, je hotel namreč nadomestiti s subjektivnim merilom storilčevega mišljenja. V tem smislu je razlikoval: a) dejanja, ki izvirajo iz nizkotnega mišljenja in b) dejanja, ki nimajo takega obeležja. Tudi vrsta kazni in način njene izvršitve bi se morala prilagoditi tej delitvi. Redaktorji predhodnega načrta iz l. 1926. so bili mnenja, da ustreza taka razvrstitev ljudski pravni zavesti.

Kazniva dejanja, ki izvirajo iz nizkotnega mišljenja, je predhodni načrt imenoval zločinstva v razliko od prestopkov kot kaznivih dejanj, ki ne razodevajo takega zavržnega storilčevega mišljenja (§ 14 čsl. nkz. iz l. 1926.) Pri tem nkz. iz l. 1926. praviloma ni določal vnaprej, ali je treba kvalificirati to ali ono dejanje kot zločinstvo ali kot prestopek in je prepuščal uvrstitev dejanja v določeno kvalifikativno skupino v konkretnem primeru sodišču.³ Le izjemoma je označeval nekatera kazniva dejanja kot absolutna zločinstva, oziroma kot absolutne prestopke, ker pravna narava nekaterih dejanj že sama ob sebi priča o značaju storilčevega mišljenja.

³ Gl. Přípravné osnovy (iz l. 1926). Str. 17, in Dr. Albert Milota: Reforma trestního zákona v Čehoslovensku. Bratislava. 1954. Str. 47.

Uvajanje subjektivnega kriterija pri razvrstitvi kaznivih dejanj v kvalifikativne skupine zločinstev in prestopkov je izzvalo nemalo ugovorov v čehoslovaški strokovni književnosti. Doc. dr. Jarmila Veselá je v svojem referatu na II. kongresu čl. pravnikov v Brnu in pozneje v posebni razpravi naglašala, da gre v tem primeru za uveljavljanje čisto-etičnega kriterija, ki temelji na subjektivnem vrednotenju in vprav zaradi tega utegne povzročiti razcepljenost v judikaturi.⁴ Nekateri sodniki pa so opozarjali na težave, s katerimi je zvezana ugotovitev značaja storilčevega mišljenja, zlasti če upoštevamo, da so sodišča skrajno preobložena z delom in ne utegnejo vedno poleg kvalifikacije dejanskega stanu baviti se tudi s karakterološko diagnozo storilca.

Kritika je vsaj deloma vplivala na spremembo stališča redaktorjev čl. nkz. iz l. 1937. Ta načrt se je v svoji osnovni določbi o razvrstitvi kaznivih dejanj zopet oprijel tradicionalnega objektivnega kriterija. § 15 nkz. iz l. 1937. se glasi: Kaznivo dejanje, za katero predpisuje zakon smrtno kazen ali vózo (žalár), je zločinstvo. Ostala kazniva dejanja, kolikor niso proglašena za prekrške, so prestopki. Vendar se tudi novi čl. nkz. še ni povsem odrekel subjektivnemu kriteriju. To sledi iz določb V. poglavja o odmeri kazni (§§ 65 in 67). Novi nkz. 1.) dopušča zameno vóze, strogega zopora in zopora s kaznijo, ki ima značaj *custodiae honestae* (tzv. „trest státního vězení“, ki ustreza od prilike našemu zatočenju), če je dejanje izviralno iz socialno-političnih nagibov (§ 65, odst. 1); 2.) predvideva možnost tzv. korekcionalizacije, t. j. spremembe kvalifikacije dejanja iz zločinstva v prestopok, če gre za dejanja, ki ne razodevajo nečastnih nagibov (§ 65, odst. 4) in končno 3.) dopušča v nekaterih primerih prekvalifikacijo prestopka v zločinstvo (!) (§ 67).

Tudi po novem čl. nkz. se torej uvrstitev dejanja v to ali ono kvalifikativno skupino in določitev vrste kazni v konkretnem primeru morata temeljiti ne samo na pravni kvalifikaciji dejanja kot takega, temveč tudi na socialno-

⁴ Dr. Jarmila Veselá: Význam pohnutky a smýšlení při třídění trestných činů a trestů. Praha. 1928. Gl. tudi: Dr. J. Kallab: Pohnutky nízké a nečestné. Vědecká ročenka Masarykovy university v Brně. II. — Dostál: Čím nejučelněji rozlišiti trestné činy? — A. Milota: Ke kritice ustanovení přípravné osnovy čl. trestního zákona o třídění trestných činů. Právny Obzor. 1933.

„Osnova hledí nedostatku, který vyplynul ze strnulé hranice mezi zločiny a přečiny čeliti t. zv. korekcionalizací“. Odůvodnění, str. 180.

etični oceni storilčeve osebnosti. Naš kz. upošteva to zahtevo zlasti v § 74, vendar ne gre tako daleč kakor čsl. nkz. Le izkušnja bo pokazala, ali bo ureditev, ki jo predvideva novi čsl. nkz., razpršila resne pomisleke glede praktične uporabljivosti precej kompliciranega sistema korekcionalizacije.

V zvezi z vprašanjem o razvrstitvi kaznivih dejanj je omeniti še to, da uvršča čsl. nkz. med zločinstva le na naklepna dejanja, dočim je našemu kz. znan tudi primer zločinstva iz malomarnosti (§ 208). Ni treba posebno naglašati, da ta sicer izjemni primer ni v skladu s celotno sistematiko našega kz.

Krivdne oblike.

Eno izmed najbolj važnih sprememb so pretrpele v nkz. iz l. 1937. določbe o krivdnih oblikah. Kakor je znano, so uredniki prvih dveh osnutkov čsl. kz. s prof. Miříčko na čelu zavrgli tradicionalno bipartitivno obliko krivdnih oblik. Kot izhodišče so prevzeli ono varianto teorije predstave (Vorstellungstheorie), ki jo je poleg Löfflerja branil tudi Miříčko v svoji monografiji: *O formách trestné viny a jich úpravě zákonné* (Praha 1902).⁵ Namesto bipartitivne oblike (naklep in malomarnost) sta prva dva načrta uvedla tripartitivno obliko (namera, zavestna krivda, malomarnost). Kriterij za razlikovanje oblik krivde vidi teorija predstave ne v voluntarističnem momentu hotenja, odnosno nehotenja protipravne posledice, temveč v intelektualnem momentu, — v predstavi o protipravni posledici in v stopnji določenosti te predstave. Od prevladujoče dvojne delitve krivdnih oblik, ki je zasidrana v tzv. teoriji volje (Willenstheorie), se teorija predstave razlikuje zlasti v tem, da združuje zavestno malomarnost in eventualni naklep v enoten pojem zavestne krivde (Wissentlichkeit, vina vědoma) (gl. § 15 odst. 4 čsl. prednačrta iz l. 1926).

V svoji konstrukciji krivdnih oblik je ostala čsl. zakonodaja osamljena. Vsi novejši kazenski zakoniki in načrti so prevzeli dvojno delitev krivdnih oblik v smislu teorije volje. To velja tudi za jugosl. kz. (§ 16). Miříčkova in Löfflerjeva trojna delitev je naletela na številne ugovore tudi v literaturi kazenskega prava. V Nemčiji sta zoper njo posebno ostro nastopila K. Binding⁶ in R. von Hippel. Hippel je poleg obče znanih teoretskih razlogov v prid teoriji volje navajal tudi to, da nasprotuje tripartitivna krivdnih oblik v

⁵ Leto pozneje je isto delo izšlo tudi v nemščini p. n.: *Die Formen der Strafschuld und ihre gesetzliche Regelung*, 1903.

⁶ Binding: *Normen*, II, str. 453 in nasl.

smislu nauka Löfflerja in Miříčka ukoreninjeni tradiciji kazenskega prava.⁷

Čehoslovaški kriminalist Max Lorenz je posvetil kritiki čl. prednačrta iz l. 1926 obširno delo v nemškem jeziku, v katerem pobija na podlagi podrobne analize Miříčkovo triparticijo krivdnih oblik.⁸

Tudi čl. nkz. iz l. 1937. ni sprejel Miříčkove konstrukcije. Motivi nkz. utemeljujejo to važno spremembo v glavnem z naslednjimi razlogi: „Res je sicer, da je mogoč tudi sistem, ki razlikuje več kot dve stopnji krivde.... Vprašanje je samo, je-li to nujno in smotrno. Čim več bo stopenj krivde, temveč bo tudi spornih primerov in tem več težav pri odločanju o tem ali spada notranji odnos storilca do svojega dejanja v konkretnem primeru v področje te ali druge krivdne oblike.“ (Motivi, str. 185.)⁹

Povratak čl. nkz. iz l. 1937. k dvojni delitvi krivdnih oblik moramo le pozdraviti. Že v svoji ruski razpravi o čl. prednačrtu iz l. 1926.¹⁰ smo skušali dokazati, da temelji ta

⁷ „De lege ferenda halte ich für ausgeschlossen, dass die Dreiteilung ernsthaft in Betracht kommen könne. Kein Gesetzgeber wird sich entschliessen, eine in langer historischer Entwicklung im Inlande und Auslande eingewurzelte, in der Gegenwart durchaus herrschende Auffassung von grösster praktischer Tragweite deshalb preiszugeben, weil zwei tüchtige Autoren zwei vielleicht sehr hübsche, aber auch sehr verschiedene Skizzen eines denkbaren Neubaus vorgelegt haben.“ R. v. Hippel: Voratz, Fahrlässigkeit, Irrtum. V. D. des deutschen und ausl. Strafrechts. A. T. III. Str. 539.

⁸ Lorenz prihaja do zaključka, da „der Versuch einer gesetzgeberrischen Verwertung der Dreiteilungslehre im tschechoslowakischen Strafgesetzentwurf (1926) zu keinem befriedigenden Ergebnis führte.“ (Str. 88). Povsem v smislu v. Hippela pravi pisatelj nadalje, da čehoslovaška zakonodaja „sich eben durch eine solche Regelung ausserhalb aller bestehenden und im Werden begriffenen Strafgesetze der Kulturwelt stellen würde, was bei der Tendenz nach Vereinheitlichung der Strafgesetze der verschiedenen Staaten von nicht zu unterschätzender Bedeutung erscheint.“ Dr. Max Lorenz: Die Dreiteilung der Schuldformen und ihre Auswertung in den tschechoslowakischen Strafgesetzentwürfen von 1926. Prag. 1930. — Do istega zaključka prihaja tudi Helmuth v. Weber: Grundriss des tschechoslowakischen Strafrechts. Reichenberg. 1929, str. 24. K temu vprašanju gl. tudi: Dr Bohlav: Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního? Právník. 1922. — Havlíček: Vědomé jednání... a vědoma vina podle přípravných osnov trestního zákona. Právník. 1930. — Miříčka: Formy trestné viny v osnovách. Čas. 1921.

⁹ „Již z § 20 je zřejmé, že osnova setrvala na dosavadní bipartitici forem trestné viny, rozeznávajíc toliko úmysl a nedbalost.“ Odůvodnění, str. 185.

¹⁰ A. Maklecov: Op. cit. Str. 340—343. Prof. Miříčka brani svoje stališče v najnovejšem kritičnem članku: Poskus nezpůsobilý a formy viny v osnově trestního zákona z r. 1937. „Právník“. 1937, sešit 7.

delitev na bolj zanesljivem merilu kot sicer duhovita, toda hkrati zelo sporna trodelna konstrukcija teorije predstave. Novi čl. nkz. se v tem pogledu približuje določbam našega kz. (§ 16), ki so se v splošnem obnesle tudi v praksi.

Silobran.

Novi čl. nkz., sledeč v tem pogledu b. avstrijskemu kz. iz l. 1852, dopušča silobran le pri napadih na življenje, telo, prostost in imovino, ne pa zoper čast (§ 29, odst. 1.). Iz tega še ne sledi, da smatrajo redaktorji nkz. čast kot manj vredno pravno dobrino v primeri z drugimi (Gl. motive, str. 199.). Odločilna je bila zanje bojazen, da utegne vesti dopustitev silobrana pri napadih na čast, zlasti če so storjeni s tiskom, do nezaželenih posledic (Motivi, str. 199.).

Ta omejitev silobrana, ki je ne pozna niti jugoslov. kz. (§ 24), niti čl. predhodni načrt iz l. 1926. (§ 24), se nam zdi sporna. Že motivi I. načrta kz. za Kraljevino Srbijo iz l. 1910. so naglašali, da „nema nikakvog opravljanja razloga izključivati ma koje dobro ... Nabranjanje pojedinih dobara nezgodno je i po tome, što je uvek nepotpuno i što se tada ne obuhvataju nova dobra koje vreme stvara.“ (Str. 180.) V tem pogledu je treba torej dati prednost jugoslovanskemu kz. pred čl. nkz. iz l. 1937.

Nasprotno pa oblikuje novi čl. nkz. bolj jasno kot naš kz. zahtevo po proporcionaliteti med intenzivnostjo napada in obrambe pri silobranu. Kaznivost namreč ni izključena, ako je bila obramba *g r o b o* neprimerna napadu („byla-li obrana hrubě neúměrná útoku“) (§ 29, odst. 2). To je vsakakor bolj točna formulacija v primeri z dikcijo našega kz. (§ 24, odst. 2).

Pogojna obsodba (podminečné odsouzení).

Podrobna analiza določb čl. nkz. o pogojni obsodbi presega okvir našega kratkega pregleda. V tej zvezi nas zanimajo le osnovne smernice v razvoju te institucije v Čsl. republici, ki so poučne tudi za naše razmere.

Že od l. 1919. ima Čehoslovaška enotni zakon o pogojni obsodbi, ki je bil noveliran z zakonom iz l. 1924. Nekatera sodišča so se posluževala pogojne obsodbe v zelo širokem obsegu. Motivi čl. nkz. pravilno naglašajo, da neprevidna uporaba pogojne obsodbe izpodkopava zaupanje ljudstva

Kompromisno stališče zavzema prof. Milota v svojem „referátu unifikačnínmu kongresu právníkú z oboru trestního práva“. „Právní obzor“. 1937, št. 12, str. 499.

do kazenskega pravosodstva, omajuje odpornost napram kaznivim dejanjem in povzroča celó porast kriminalitete.¹¹

Upošteva je neugodne posledice te prakse, uvaja novi čl. nkz. poleg omejitev, ki so znane tudi jugosl. kz., še posebno značilni pogoj. Pogojna obsodba se namreč ne sme izreči, ako nasprotuje njena uporaba važnemu javnemu interesu („pričeli se podmínečné odsouzení důležitému veřejnému zájmu,“ § 72, t. d.), čeprav so podani drugi pogoji za njeno uporabo.

Na drugi strani novi čl. nkz. (§ 80, odst. 2) v razliko od predhodnega načrta iz l. 1926. (§ 88 v zvezi s § 37) ne združuje več z brezprikornim prestatkom preskusne dobe pri pogojni obsodbi učinka rehabilitacije ex lege (izbris obsodbe, výmaz odsouzení), temveč mu pripisuje isti pomen kot resnični izvršitvi kazni.¹² Na ta način je čl. nkz. nedvosmiselno in pravilno rešil s pozitivno normo vprašanje o pravnem pomenu brezprikornega prestatka preskusne dobe pri pogojni obsodbi, t. j. tisto vprašanje, ki se pri nas žal še doslej neenotno tolmači.

Smrtna kazen.

V tem članku ne moremo obravnavati celotnega sistema kazenskih sredstev v novem čl. nkz. Zabeležili bomo le najbistveneje spremembe in novote, s katerimi se novi nkz. razlikuje od prejšnjih osnutkov.

Zanimiva je predvsem evolucija vprašanja o smrtni kazni na Čehoslovaškem. Nkz. iz l. 1921. je načelno odklanjal smrtno kazen. Dopusčal jo je le v enem samem primeru, če namreč oseba, obsojena na dosmrtno kazen na prostosti, ponovno zagreši ob izvrševanju kazni ali na pogojnem odpustu zločinstvo, ki je prav tako zagroženo z dosmrtno kaznijo na prostosti. (Motivi nkz. iz l. 1921, str. 32.)

Nkz. iz l. 1926. je vobče izključil smrtno kazen iz civilnega k. z. Motivi tega načrta so se v podkrepitev svojega stališča sklicevali na to, da se isti represivni učinek kot s smrtno kaznijo doseže lahko tudi z dolgotrajno, zlasti z dosmrtno kaznijo na prostosti, ki pa ni združena s tistimi negativnimi čuvstvenimi momentmi, vsled katerih je smrtna kazen kot redno kazensko sredstvo vobče nezaželjena. (Motivi nkz. iz l. 1926, str. 57). S tem pa ni bilo prejudicirano

¹¹ Motivi, str. 248. Gl. tudi: A. Milota: Odsouzení podmínečné. Slovník veřejného práva československého, Svaz II. 1932.

¹² „Jestliže se odsouzení osvědčil, nedojde toliko k výkonu podmínečné odloženého trestu, nikoživ k právní fikci že vinník nebyl vůbec odsouzen...“ Motivi, str. 253.

vprašanje o dopustnosti smrtne kazni v primerih proglastitve obsednega stanja in vojne.¹³ Nkz. iz l. 1937. je zopet uvrstil smrtno kazen v sistem rednih kazenskih sredstev. To spremembo utemeljujejo uredniki novega načrta z naslednjimi razlogi: „Vzlic vsem ugovorom smrtne kazni zaenkrat ne moremo pogrešati. Nekateri se sklicujejo na dejstvo, da se niti s pretnjo smrtne kazni ni dalo odvreniti mnoge storilce od izvršitve najhujših zločinov. Toda ostane še vedno neznan, koliko oseb je strah pred smrtno kaznijo vendarle odvrnil od namena, izvršiti zločinstvo“. Prav tako ne smemo pretiravati pomena znanega ugovora, da države, ki so odpravile smrtno kazen, ne beležijo občutnega naraščanja težje kriminalitete.“ (Motivi, str. 214).

Od smrtne kazni so v novem čl. nkz. izvzeti maloletniki izpod 20 let in osebe, ki so dovršile 70 leto (§ 52). Smrtna kazen, ki ni nikoli absolutno zagrožena (§ 62), je predvidena v kvalificiranih primerih veleizdaje (§ 115), vojne izdaje (§§ 125 in 126), vohunstva (§ 127), požiga in dr. občenevarnih zločinov (§§ 267 in 268) in naklepne usmrtitve (§§ 282, 283). Način izvršitve smrtne kazni bo urejen z zakonom o izvrševanju kazni in očevalnih odredb.¹⁴

¹³ Predsednik komisije za izdelavo nkz. iz l. 1926 prof. Miříčka je zagovarjal stališče, da „v dobah normalních neni potřebí zařaditi trest smrti do arsenalu zbraní proti zločinnosti“. — Dr. A. Miříčka: O úkolech trestního zakonodárce. Právník. 1931. str. 12. — V istem smislu tudi prof. Milota, op. cit., str. 117, in Kallab: Trestní právo hmotné. V Praze. 1935. Str. 97. Gl. tudi Storch: Trest smrti v osnově čl. zákona trestního. Právník. 1922. — Dr. E. Chalupný a A. Kypř: O trestu smrti. Anketa. V Praze. 1923. V tej anketi je navedeno tudi negativno mnenje predsednika T. G. Masaryka o smrtni kazni. (str. 9). Sedanjí predsednik čehoslovaške republike dr. Eduard Beneš je izrazil svoj kriminalno-politični nazor v govoru na mednarodnem kongresu za kazensko pravo v Pragi. V njem je naglašal modernó težnjo za humanizacijo kazni, toda hkrati je odločno nastopal zoper splošno oslabitev socialne zaščite zoper zločine. („amollissement général de la défense sociale contre le crime.“): „En conclure purement et simplement à la suppression de certaines peines, comme par exemple de la peine de mort, serait inexact et ce serait faire une conclusion précipitée.“ Discours de M. le Dr. Beneš, Ministre des Affaires Etrangères. Actes du Congrès pénal et pénitentiaire international de Prague (1930). Volume I-a. Berne. 1931. Str. 392.

¹⁴ Omenimo ob te priliki, da je resnična uporaba smrtne kazni na čehoslovaškem vsled pogostih pomilostitev relativno neznatna: „La peine de mort est le plus souvent commuée par le Président de la République en une peine privative de liberté et n'est exécutée que tout à fait exceptionnellement dans les cas extraordinairement graves.“ Emil Lány: Tchecoslovaquie. Aperçu du système pénitentiaire. Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Bulletin de la Commission Internationale et pénitentiaire. Berne. 1935. Str. 743.

Poostritev kazni na prostosti.

Težnja novega čl. nkz., da poveča represivni učinek kazni, se vidi posebno jasno iz določbe § 61. o poostritvi kazni na prostosti, ki se sme izreči v sodbi. Poostritev s postom ali s trdim ležiščem je dopustna pri obsodbi na vózo, strogi zapor in zapor. Od poostritve so izvzete le zatočenje (státní vězení), nadalje posebna kazen na prostosti, ki se uporablja samo proti maloletnikom (tvz. zavržení) in nadomestna kazen na prostosti v primeru neizterljivosti denarne kazni (§ 61, odst. 1).

Sodišče izreče poostritev kazni na prostosti zlasti: a) ako je krivec s svojim dejanjem razodel posebno zavržne lastnosti ali ako je treba z ozirom na njegov značaj napraviti kratkotrajno kazen na prostosti bolj občutno za obsojenca, b) če zagreši storilec kaznivo dejanje vprav za to, da bi prišel v zapor, ki naj mu služi kot zavetišče, c) če sodišče izreče krajšo kazen, upošteva je obsojenčevo dolžnost do vzdrževanja svojcev (§ 62, odst. 2). Poostritev se sme uporabiti največ trikrat na teden in sicer ne v zaporedoma sledečih dneh (§ 61, odst. 3).

Iz teh določb se vidi vpliv b. avstr. kz. iz l. 1852, na katerega se motivi tudi izrečno sklicujejo.

Jugosl. kz. predvideva poostritev kazni v sodbi le v primeru 3 odst. § 69, če stori oni, ki je obsojen na dosmrtno robijo, v zavodu zločinstvo ali težji prestopek. Sicer pa pozna naš kz. poostritve kazni le kot disciplinsko sredstvo po zak. o izv. kazni. Čsl. nkz. zavzema torej v tem pogledu konservativnejše stališče v primeri z našim in ne kaže, kar se tiče strogosti kazni, nobene sentimentalnosti. Motivi novega čl. nkz. smatrajo poostritev kazni na prostosti s postom in trdim ležiščem kot „zelo smotrno in ponekod edino (?) sredstvo, s katerim se dá napraviti kazen za krivca resnično občutna“. (Str. 239.)

Konfiskacija (zaplemba) imovine kot kazensko sredstvo.

Med stranske kazni šteje novi čl. nkz. tudi konfiskacija obsojenčeve imovine (konfiskace imění) (§ 42). Konfiskacija celotne obsojenčeve imovine je dopustna le kot stranska kazen za kazniva dejanja, storjena med vojno. Delna konfiskacija pa se sme odrediti tudi v mirni dobi v primerih, izrečno navedenih v zakonu. Kako naj se osigura življenje oseb, ki jih mora obsojenec vzdrževati, in

življenje obsojenca samega, če je delanezmožen,¹⁵ vse to bo urejeno v zakonu o izv. kazni in očuv. odredb.

Stransko kazen konfiskacije imovine je treba razlikovati od odvzema izvestnih predmetov (*producta et instrumenta sceleris*), ki ga smatra čsl. nkz. podobno jugoslovanskemu za stvarno očevalno odredbo (tzv. propadnutí, § 88).

Konfiskacija obsojenčeve imovine je znana že veljavnemu čsl. kazenskemu pravu (gl. § 18 zakona o kaznovanju oderuštva med vojno, § 19 odst. 3 zak. o zašč. republike in § 184 zak. o zašč. države). Čehoslovaška je sledila v tem pogledu zgledu Francije, ki je že z zakonom z dne 14. novembra 1918 uvedla občno konfiskacijo (*la confiscation générale*) kot stransko kazen za nekatera kazniva dejanja zoper zunanjo varnost države.¹⁶

Jugoslovanska zakonodaja ne pozna tega kazenskega sredstva, temveč predvideva le povračilo škode državi in prepoved nad imovino oseb, obdolženih zbog dejanj veleizdaje, po zakonu z dne 14. septembra 1929 (Ur. L. 1929, št. 427/107).

Značilno je vsekakor, da so abnormalni pogoji naše dobe povzročili, da sta vprav Francija in Čehoslovaška ponovno uvedla konfiskacijo imovine, t. j. tisto zelo nepopularno sredstvo, ki ga je že prva francoska revolucija proglasila „comme un instrument politique plutôt que comme un moyen de répression“.

Prisilna objava sodbe.

Redaktorji čsl. osnutkov so kolebali glede vprašanja o uvrstitvi prisilne objave obsodilne sodbe v to ali ono skupino sankcij k. z. Osnutek iz l. 1921. je smatral objavo sodbe za stransko kazen (§ 55), predhodni načrt iz l. 1926. pa jo je uvrstil med očevalne odredbe (§ 63). Novi čsl. nkz. iz l. 1957. se je zopet postavil na stališče prvega osnutka, toda s potrebnimi korektivi. Objavo sodbe je imeti za stransko kazen le, če je izrečena v j a v n e m i n t e r e s u („je-li to v zajmu veřejném“) na predlog javnega tožitelja („na návrh veřejného žalobce“) (§ 49). V primerih,

¹⁵ Vendar „odsouzení sám nemá míti zásadně nároku, aby mu byla část majetku ponechána“. Motivi, str. 218.

¹⁶ „La confiscation au profit de la nation, de tous les biens présents et à venir du condamné, meubles, immeubles, divis ou indivis, de quelque nature qu'ils soient“ (čl. 3 cit. zak.) Primerj. R. Garraud: *Précis de Droit criminel*. Paris 1926. — Vidal-Magnol: *Cours de Droit criminel*. Paris. 1921. Str. 708 in nasl. — Ferdinand Ehrhard: *La confiscation générale en droit français moderne*. 1934.

kjer gre za zasebni interes poškodovanca, objava sodbe ne spada niti med stranske kazni, niti med očevalne odredbe, temveč je sredstvo, s katerim se gotovi osebi v važnem zasebnem interesu daje javno zadoščenje.¹⁷

V naši razpravi „Prisilna objava sodbe“ (Zb. zn. razprav, XI, Lj. 1935) smo podrobno utemeljevali nazor o dvojni pravni naravi prisilne objave kondemnatorne sodbe (represivna funkcija v enih primerih, reparacija idealne škode v drugih). Z zadoščenjem ugotavljamo, da uveljavlja novi čl. nkz. načelno isto stališče. Tudi jugoslovanski zakonodavec bi moral oblikovati posebno določbo o prisilni objavi sodbe v občnem delu kz., upošteva je njene bistveno heterogene funkcije v različnih primerih.

Očevalne odredbe (Zabezpečovací opatření).

Glede odnosa med kaznimi in očevalnimi odredbami zavzema novi čl. nkz. v bistvu isto stališče kot jugoslovanska zakonodaja. Kazen mora ostati tudi v bodoče osnovna sankcija kazenskega prava. Moralnim nazorom občestva v naši dobi ustreza le takšna ureditev kazenskega prava, ki reagira na kaznivo dejanje vračunljive osebe s kaznijo. Kazen pa mora biti sorazmerna povzročenemu in zakrivljenemu zlu. Nužen pogoj kazenske odgovornosti je torej storilčeva krivda. Čeprav zasledujemo pri izvrševanju kazni lahko tudi druge smotre, vendar ne moremo pogrešati povračilne funkcije kazni („funkci odplatné“). (Motivi, str. 255.) Toda zgolj s kaznijo ne moremo uspešno pobijati vse vrste zločinov. Zoper trajno storilčevost nevarnost za pravni red mora država uporabljati učinkovito sredstvo socialne zaščite, namreč očevalne odredbe.

Čsl. nkz. priznava načelno razliko med kaznijo in očevalnimi odredbami tako z ozirom na pogoje uporabe, kakor tudi z ozirom na smoter in deloma na način izvršitve omenjenih sankcij.

Za čl. nkz. je značilno nadalje zelo previdno stališče napram najnovejšim sredstvom socialne zaščite, sterilizaciji in kastraciji. Redaktorji nkz. ne zavračajo a limine sterilizacije kot sredstva za omejitev potomstva, obremenjenega z zločinskimi nagnjenji. Ker pa sterilizacija služi evgeničnim smotrom vobče, je treba to vprašanje, če bi bilo

¹⁷ „Jinak (112, odst. 2, § 369) nema uveřejnění rozsudku ani povahy trestu, any povahy zabezpečovacího opatření, nýbrž je prostředkem, jímž ma byti v důležitém zajmu soukromém určité osobě poskytnuto veřejné zadošćení.“ Motivi, str. 217, gl. tudi str. 396.

pozitivno rešeno, urediti z enotnim zakonom, ki naj bi predvideval vse primere, v katerih bo ta ukrep dopusten. Kar se tiče kastracije, uredniki ne zanikajo, da ima država, ki se ne obotavlja reagirati na kazniva dejanja celó z usmrtitvijo krivca, pravico, posluževati se tudi kastracije, ako jo smatra kot zanesljivo sredstvo za dosego zaželenega kriminalno-političnega smotra, zlasti pri deliktih zoper javno moralo. Kljub temu čl. nkz. ni uvrstil kastracije med očevalna sredstva, sklicujoč se na to, da družabno mnenje v Čsl. republiki še ni dovolj pripravljeno na ta način borbe zoper zločinstvenost.¹⁸

Nadalje čl. nkz. ni sprejel med očevalne odredbe prepovedi, zahajati v krčme. To očevalno sredstvo je, po mnenju urednikov čl. nkz., težko izvedljivo, zlasti v večjih mestih. Vendar je ta prepoved mogoča kot eventualni ukrep pri pogojnem odpustu in pogojni obsodbi. (Motivi, str. 256.) Število očevalnih odredb je v Čsl. nkz. vobče manjše kot pri nas. To so: a) oddaja v zavod za psihopatične obsojence (§ 83—86), b) namestitev v prisilni delavnici (§ 84), c) oddaja v zavod za nevarne poklicne zločince (§ 85), č) izgon (§ 87) in d) odvzem izvestnih predmetov (§ 88). Prepoved, izvrševati poklic ali obrt, spada po čl. nkz. med stranske kazni (§§ 41 in 45).

Ad a) Zavod za psihopatične obsojence (ústav pro choré vězné) je namenjen le za manj vračunljive („psychopaty méne přičetní“) ne pa za popolnoma nevrčunljive osebe („nikoliv však nepřičetní). Poleg te razlike v primeri z našim kz. (§ 53) ima čl. nkz. še drugo: združuje namreč s tem ukrepom tudi prisilno zdravljenje alkoholikov in narkomanov.

Odredbe zoper absolutno-nevrčunljive umobolne delinkvente, po miselnosti čl. nkz., ne spadajo v področje kazenskega, temveč civilnega pravosodstva. Sicer bi osebe, oproščene zbog nevrčunljivosti, prišle v isti zavod s kazensko odgovornimi psihopatičnimi obsojenci. S tem bi bile nekako ožigosane v očeh javnosti. (Motivi, str. 258).

Oddaja v zavod za psihopatične obsojence je predvidena le za tiste izmed njih, ki so nevarni za življenje, telo, imovino in javno moralo (§ 83, od str. 1 in 2). Kriterij „ko-

¹⁸ „Osнова... ma zato, že naše veřejné mínění není na tento způsob boje proti zločinnosti ještě dostatečně připraveno.“ Motivi. Str. 257. — Gl. k temu tudi: Rupert Pintera: Dedičnost dispoic k zločinnosti a sterilizace. Pocta k 60. narozeninam A. Miloty. Bratislava. 1957. Str. 246 in nasl. — Ráliš: Sterilizace anormalných a nebezpečných zločinců. Právní Obzor. 1926.

risti zdravja manj vračunljive osebe same“ (§ 53, odst. 2 jug. kz.) po čl. nkz. povsem pravilno ne prihaja v poštev. Če manj vračunljiva oseba ni nevarna za družbo, potem ne spada skrb o njenem zdravju v področje kazenskega pravosodstva, marveč v področje socialnega skrbstva.

Kakor po našem kz. (§ 53), tako je tudi po čl. nkz. doba bivanja v zavodu za manj vračunljive psihopate absolutno nedoločena. Toda po preteku vsakih šestih mesecev se mora uradoma ugotoviti, ali še obstoje razlogi za nadaljno pridržanje v zavodu. Že v svojih prejšnjih razpravah smo opozarjali na bistveno pomanjkljivost ureditve tega vprašanja v našem kazenskem pravu:¹⁹ po § 53 odst. 4 našega kz. sme sodišče odrediti odpust iz zavoda za zdravljenje ali za čuvanje le na predlog uprave zavoda. Prednost čl. nkz. v tem pogledu je očitna. Posnemanja vredna je nadalje določba čl. nkz., po kateri je odpust iz zavoda za psihopatične obsojence vedno le pogojen.

Ad b) Oddaja v prisilno delavnico (robotarna) za dobo od 1 do 5 let je očevalna odredba, s katero se čl. zakonodaja hoče boriti ne samo zoper delomrzneže, ki se vobče ne lotijo nobenega poštenega dela, temveč tudi zoper osebe, ki se izogibajo poštenega dela, dasi včasih po sili prilik vendar nekaj delajo.

Ad c) Zavod za nevarne zločince (ústav pro nebezpečné zločince) je očevalna odredba zoper poklicne zločine, proti katerim predvideva čl. nkz. tudi posebno stroge kazni (§ 70). Doba trajanja je relativno nedoločena, od treh do desetih let, torej ista kakor pri pridržanju po prestani novi kazni po § 51 našega kz.

Ad č) Izgon (vypovědění). § 87 čl. nkz. govori le o izgonu tujcev iz države. Odločitev o eventualnem preklicu izgona in o dovolitvi povratka pa prepušča justičnemu ministrstvu po sporazumu z ministroma za notranje in zunanje zadeve.

Z izgonom se nadomeščajo za inozemce vse očevalne odredbe, ki so zvezane z odvzemom prostosti (§ 87, odst. 2). Autorji čl. nkz. se zavedajo tega, da nadomestitev vseh očevalnih odredb, zvezanih z odvzemom prostosti, za inozemce z izgonom iz države, ni v skladu z načelom mednarodne solidarnosti. Prav tako priznavajo, da je to sredstvo tudi manj učinkovito s stališča socialne zaščite. Vendar so se odločili za to ureditev iz razlogov čisto materialnega zna-

¹⁹ Primerj: A. Maklecov: a) Zmanjšana vračunljivost v načrtu za edinstveni kz. kraljevine SHS. Zb. zn. r. L. VI, str. 91; b) Očevalne odredbe v sistemu moderne prava. Sl. Pr. 1932, str. 310.

čaja. Država si bo namreč na ta način prihranila znatne izdatke, ki bi bili potrebni za vzdrževanje obsojenih inozemcev v očuvalnih zavodih (Motivi, str. 256). Zdi se nam, da gre čsl. nkz. v svoji utilitarni usmerjenosti predaleč. Saj n. pr. jugoslovanski kazenski zakonik predvideva le edino izjemo od uporabe očuvalnih odredb, zvezanih z odvzemom prostosti, v pogledu tujcev: ne dopušča namreč le pridržanja inozemcev po prestani novi kazni po § 51, odst. 1. Vse ostale očuvalne odredbe te vrste veljajo tudi za tujce.

Ad d) **Odvzem izvestnih predmetov** (propadnutí). V zvezi s to očuvalno odredbo vsebuje čsl. nkz. (§ 88) določbo, ki je vredna posnemanja. Sodišče sme namreč izreči odvzem predmetov tudi takrat, kadar storilca ni moči preganjati ali obsoditi zbog kaznivega dejanja, čigar izvršitvi ali pripravi je bil dotični predmet namenjen, ali zbog dejanja, s katerim je tak predmet šele nastal ali je bil pridobljen.

Obča načela glede uporabe očuvalnih odredb.

V razliko od najnovejših kazenskih zakonikov in načrtov (italj. kz., nemški zakon iz l. 1933, francoski nkz. iz l. 1934)²⁰ kažejo določbe jugosl. kz., ki se tičejo občnih načel glede uporabe očuvalnih odredb, precejšnjo pomanjkljivost. Nekaterih zelo važnih vprašanj (n. pr. o kumulaciji očuvalnih odredb, o vplivu smrti obsojenca, pomilostitve in zastaranja na izvrševanje očuvalnih odredb) se naša kazenska zakonodaja skoro ni dotaknila. V tem oziru ima naš kz. prave vrzeli, na katere smo opozorili že v naši razpravi p. n.: Očuvalne odredbe v sistemu modernega prava (Sl. Pr. 1932).

Novi čsl. nkz. posveča občni reglamentaciji očuvalnih odredb mnogo večjo pažnjo. Za to je posebno poučen tudi za nas.

Vprašanje kumulacije (kopičenja) očuvalnih odredb.

Čsl. nkz. podrobno urejuje vprašanje, kako je treba ravnati, če so pri istem zločincu podani pogoji za določitev dveh ali več očuvalnih odredb, ki so zvezane z odvzemom prostosti. Nemški zakon iz l. 1933 in francoski nkz. iz l. 1934 dopuščata v teh primerih kumulacijo očuvalnih odredb in

²⁰ Primerj.: A. Maklecov: a) Očuvalne odredbe v sistemu modernega prava; b) Mere bezbednosti u novom nemačkom zakonodavstvu. Arhiv 1936; c) Mere bezbednosti u francuskom projektu kriv. zakonika 1934 godine. Spomenica Dolencu, Kreku, Kušejju i Škerlju. II.

določata vrstni red njih izvrševanja. Tak način ureditve se nam ne zdi primeren, ker je preveč mehaničen.²¹

Čsl. nkz. je ubral pravilnejšo pot v smislu načela, ki ga je oblikoval Rittler v svojem poročilu praškemu mednarodnemu kongresu za kazensko pravo (l. 1930): „Lorsqu'on dispose de plusieurs mesures de sûreté pour supprimer l'état dangereux, il faut choisir celle qui ménage le plus le condamné.“ Isto načelo smotnosti naglašajo tudi motivi čl. nkz. (str. 260). Pri snidenju pogojev za oddajo v zavod za psihopatične obsojence in hkrati v kak drug zavod, se obsojenec odda v zavod za psihopatične obsojence. Tu je obveljala znana Stossova formula: „Le médical emporte le criminel“. Pri snidenju pogojev za namestitev v zavod za nevarne poklicne zločince in v prisilno delavnico, se obsojenec odda v zavod za nevarne zločince, ki daje že z ozirom na dobo trajanja večje jamstvo za pravni red.

Pogojna odgoditev izvrševanja očevalnih odredb.²² Po §§ 89 in 90 čl. nkz. sledi pogojni odgoditvi izvrševanja kazni pogojni odlog izvrševanja očevalnih odredb, razen stvarne odredbe odvzema predmetov (producta et instrumenta sceleris). Tudi v primerih nepogojne obsodbe na kazen na prostosti sme sodišče pogojno odgoditi oddajo v zavod za psihopatične obsojence in v prisilno delavnico, kakor tudi izgon, z istočasno odreditvijo zaščitnega nadzora (§ 89, odst. 2).

Vzroki, ki vplivajo na izvrševanje očevalnih odredb.

1. Smrt obsojenca. Z obsojenčevo smrtjo odpadajo vse očevalne odredbe razen odvzema izvestnih predmetov. Odvzem predmetov se sme izvršiti tudi iz obsojenčeve zapuščine, ako je postala odločba o tej očevalni odredbi ob času obsojenčeve smrti že pravnomočna (§ 91, odst. 2).

2. Zastaranje. S samim potekom roka, ki je po zakonu določen za zastaranje izvrševanja kazni, izvršljivost (vykonatelnost) očevalnih odredb ne ugasne. Vendar mora sodišče, če so potekla najmanj tri leta od momenta, ko je postala odločba o očevalnih odredbah pravnomočna,

²¹ V istem smislu tudi Stooss, Rittler, Freudenthal. Gl. Makle-cov: Cit. čl. v „Sl. Pr.“ 1932.

²² Gl. k temu: Dr. A. Milota: O zabezpečovacích opatřeních, jejich systematice a o otázce, zda jej lze podmíněně odložit? Poročilo X. medn. kongresu za kazensko pravo v Pragi (1930).

iznova preskusiti, ali obstoji še nadalje potreba po očuvanju. Po preteku štirih let nastopi absolutno zastaranje. V zastaralno dobo se ne vračuna: a) doba, za katero je bilo izvrševanje očevalne odredbe odgodeno, b) čas, v katerem ni bilo mogoče izvršiti očevalno odredbo radi kakega zakonitega razloga ali za to, ker je obsojenec bil v inozemstvu, odnosno ker je bilo njegovo bivališče neznano (§ 99).

5. Pomilostitev (v širšem smislu). Kazni in očevalne odredbe, ki so bile s pomilostitvijo odpuščene (§ 103 čl. ustave), se ne izvršujejo. Pomilostitev ima torej v pogledu očevalnih odredb isti učinek kakor glede kazni (§ 92 čl. nkz.), če obsega pomilostitveni akt tudi očevalne odredbe.

§ 3. Zaključki.

Od zadnjega predhodnega načrta čl. kz. iz l. 1926. do najnovejšega vladinega načrta iz l. 1937. je poteklo celih enajst let. To so bila kritična leta za razvoj kazenskega prava. Italijanski fašizem in zlasti nemški nacionalni socializem sta proglasila in deloma izvedla korenito revizijo osnov tradicionalnega „liberalističnega“ kazenskega prava. Čeprav čehoslovaška zakonodaja v svoji splošni ideološki usmerjenosti ni sledila zgledom avtoritarnih držav in je tudi v področju kazenskega prava ostala zvesta ideji pravne države, vendar se je v Čehoslovaški republiki sami, povsem neodvisno od tujih vplivov, pojavila težnja po poostritvi kazenske represije vobče in še posebej v področju zaščite države. Na nekatere širokogrudne reforme, izvedene v prvih letih, pa tudi na smeje zamisli prvih osnutkov kz. (n. pr. nameravana odprava smrtno kazni po prednačrtu iz l. 1926) gleda sedaj čl. zakonodajec mnogo bolj kritično in skeptično kot pred leti. Prvotni široki razmah reforme kazenskega prava je bil vobče znatno skrčen.

Novi čl. nkz. iz l. 1937. zastopa v glavnem isto smer kot večina novejših kazenskih zakonikov in načrtov, ki združujejo tradicionalizem klasikov z zmernim reformizmom modernistov. Ideološko spada torej v isto skupino z jugoslovanskim kazenskim zakonikom. Čsl. nkz. se previdno izogiba nepreskušeni novotarij in je ponekod bolj konzervativen kot naš kz. Na več mestih se celo preveč oklepa svojega predhodnika, b. avstrijskega kz. iz l. 1852 (n. pr. v vprašanju o poostritvah kazni na prostosti, v konstrukciji silobrana itd.). Posebno naglaša obče-preventivno funkcijo kazni in v zvezi s tem omejuje uporabo pogojne obsodbe.

Tudi obsojenec sam mora občutiti kazen predvsem kot povračilo, kot *malum passionis, quod infligitur propter malum actionis*. V nekaterih svojih odredbah o kaznih (n. pr. o konfiskaciji imovine) gre čsl. nkz. v tej smeri predaleč.

Novi čsl. nkz. je nadalje odstranil vse več ali manj sporne pravne konstrukcije, med njimi tudi Miříčkovovo triparticijo krivdnih oblik, ki je bila tako karakteristična za prva dva načrta čsl. nkz. iz l. 1921 in 1926.

Z zakonodajno-tehničnega stališča spada novi čsl. nkz. med posebno skrbno izdelane. V njem so izpopolnjene marsikatero bistvene vrzeli, ki jih opažamo v naši kazenski zakonodaji, zlasti glede očevalnih odredb. Na splošno pa ne moremo trditi, da je čsl. nkz. iz l. 1937. po svoji celotni vsebini vedno boljši in naprednejši v primeri z jugosl. kz., čigar dobrih lastnosti ne smemo podcenjevati. Vsekakor bo novi čsl. nkz. prav gotovo dobro služil za kritično komparacijo, v mnogih primerih pa tudi kot odličen zgled pri bodoči novelizaciji naše materialne kazenske zakonodaje.

Imuniteta senatorjev in narodnih poslancev.

Dr. Fran Ogrin.

I. Pojem imunitete.

Pojem imunitete hočem opredeliti na osnovi našega pozitivnega prava. V tem pogledu imamo sledeče zakonite določbe:

Člen 74. ustave.

Senatorji oziroma narodni poslanci ne odgovarjajo zaradi glasu, ki so ga oddali kot člani senata ali narodne skupščine.

Za vse izjave in vse postopanje pri izvrševanju mandata bodisi v sejah senata ali narodne skupščine, bodisi v odborih ali v posebnem odposlanstvu ali v posebni dolžnosti po naročilu senata ali skupščine, so senatorji ali poslanci odgovorni senatu ali narodni skupščini po določbah poslovnika. Za one izjave in postopanje, ki vsebujejo kaznivo dejanje, so senatorji in narodni poslanci odgovorni tudi